

ΚΕ 800 – Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης (κοινωνικοποίηση – διαπολιτισμικότητα)

Ενότητα 3: Θεωρίες-μοντέλα κοινωνικοποίησης

Αναστασία Κεσίδου
Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

1. Κοινωνικοποίηση 1/6

Διερεύνηση του φαινομένου από τη σκοπιά των κοινωνικών επιστημών:

Ψυχολογία:

- ανάπτυξη ατομικών χαρακτηριστικών που σχετίζονται με την κοινωνική Συμπεριφορά.
- διαδικασίες απόκτησης αυτών των χαρακτηριστικών.

1. Κοινωνικοποίηση 2/6

Κοινωνιολογία:

Πώς κοινωνικές ομάδες και θεσμοί συντελούν στην κοινωνικοποίηση;
Κοινές κοινωνικές δεξιότητες, στάσεις και διαθέσεις που αποκτούν τα άτομα με τη συμμετοχή τους σε ομάδες και θεσμούς.

Κοινωνική Ανθρωπολογία:

Εντοπισμός των πολιτισμικών πλαισίων, μέσα στα οποία πραγματοποιείται η Κοινωνικοποίηση.

1. Κοινωνικοποίηση 3/6

Ορισμός:

Η κοινωνικοποίηση είναι μια **διαδικασία**, με την οποία τα άτομα αποκτούν **γνώσεις, δεξιότητες και διαθέσεις** που τα καθιστούν ικανά να συμμετέχουν στη ζωή και τις δραστηριότητες κοινωνικών ομάδων και της κοινωνίας ως συνόλου (Goslin, 1969).

1. Κοινωνικοποίηση 4/6

Κοινωνικοποίηση= **μάθηση** και όχι **ωρίμανση!**

Μάθηση με τη μορφή της **εσωτερίκευσης.**

1. Κοινωνικοποίηση 5/6

Σε ποιους αναφέρεται η κοινωνικοποίηση;

Παιδιά, έφηβοι, αλλά και διά βίου διαδικασία.

1. Κοινωνικοποίηση 6/6

Λειτουργίες κοινωνικοποίησης:

α) **Ατομική:** «ανθρωποποίηση» βιολογικού οργανισμού, ανάπτυξη προσωπικότητας με αίσθηση ταυτότητας.

β) **Κοινωνική:** συμμετοχή σε κοινωνικούς θεσμούς- πολιτιστική συνέχεια και συνοχή της κοινωνίας.
Ρόλος του σχολείου.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 1/20

Συμπλέκονται ψυχολογικές και κοινωνικές καταστάσεις - με ποιον τρόπο;

Οι θεωρίες αυτές δεν είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους: φωτίζουν διαφορετικές διαστάσεις του ίδιου φαινομένου και συμβάλλουν από άλλη σκοπιά στην κατανόησή του.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 2/20

2.1 Ψυχολογικές θεωρίες

2.1.1 Θεωρία του Freud.

**Πώς αναπτύσσεται η προσωπικότητα;
Εαυτός και κοινωνία σε συνεχή ένταση.
Ένστικτα VS κοινωνικές επιταγές.**

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 3/20

Δομή προσωπικότητας: «αυτό», «εγώ», «υπερεγώ».

Ένα άτομο είναι κοινωνικοποιημένο, εάν το «εγώ» καταφέρει να συμβιβάσει με την ελάχιστη δυνατή τριβή το «αυτό» και το «υπερεγώ».

Freud: έμφαση στα **πρώιμα χρόνια** που τα θεωρεί θεμελιακά για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνικοποίηση.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 4/20

Καθοριστικός ο ρόλος των γονέων όσον αφορά τη διαχείριση των αναγκών και των παρορμήσεων από στάδιο σε στάδιο ανάπτυξης (στοματικό, πρωκτικό, φαλλικό, στάδιο λήθης, γεννητικό) για την ομαλή κοινωνικοποίηση και ανάπτυξη της προσωπικότητας.

Freud: έμφαση στις βιολογικές παρορμήσεις.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 5/20

2.1 Ψυχολογικές θεωρίες

2.1.2 Θεωρία του Erikson

Ανάπτυξη της προσωπικότητας μέσα από σειρά ψυχοβιολογικών σταδίων (η ποιότητα του περιβάλλοντος και των σχέσεων που αναπτύσσονται σε κάθε στάδιο καθορίζει τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τα οποία αναπτύσσονται ανάμεσα σε δύο ακραίες πολωτικές καταστάσεις).

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 6/20

Έμφαση στον ρόλο του κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Έμφαση στην ανάπτυξη **ταυτότητας** κατά την **εφηβική ηλικία: ποιος και τι είμαι;**

Εάν συμπίπτει η ιδέα που έχει ο έφηβος για τον εαυτό του με την ιδέα των άλλων: αναπτύσσει βεβαιότητα για τον εαυτό του και τον ρόλο του. Εάν όχι: αβεβαιότητα και διάχυση ρόλου.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 7/20

2.2 Κοινωνικές θεωρίες

2.2.1 Θεωρία του Mead (συμβολική αλληλεπίδραση)

Έμφαση στον τρόπο με τον οποίο **αλληλενεργούν άτομα και κοινωνία** για την ανάπτυξη της κοινωνικής προσωπικότητας.

Έχει προηγηθεί χρονικά η θεωρία του **Cooley** για τον «εαυτό-καθρέφτη»: Βλέπω τον εαυτό μου, όπως με βλέπουν οι άλλοι και αξιολογώ τη συμπεριφορά μου, όπως νομίζω ότι οι άλλοι με αξιολογούν – έτσι εμφανίζεται το **«κοινωνικό εγώ»**. **Η κοινωνία ζει μέσα μου.**

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 8/20

Βήματα κοινωνικοποίησης:

1. Ανάλυση της στάσης του άλλου.
2. Ανάλυση του ρόλου του άλλου.
3. Αντίληψη του «γενικευμένου άλλου» (υπέρβαση του «σημαντικού άλλου»).

Κοινωνικοποίηση: 2 διαστάσεις:

εκμάθηση αξιών κανόνων, τρόπων συμπεριφοράς, αλλά και **ανάπτυξη του εαυτού**.

Εαυτός: «**εγώ**» (**I**) = αυθόρμητος εαυτός.

και «**εμένα**» (**me**) = κοινωνικοποιημένος εαυτός.

Τα δύο στοιχεία βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 9/20

Καθορίζουν κάθε φορά την τελική έκβαση της συμπεριφοράς.

Παρά την κοινωνικοποίηση, το «εγώ» συνεχίζει να υπάρχει και να επιδρά με απρόβλεπτους τρόπους (εκτός κοινωνικού ελέγχου).

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 10/20

2.2 Κοινωνικές θεωρίες

2.2.2 Θεωρία του Bandura (κοινωνική μάθηση)

Επίδραση από τον μιχεβιορισμό.

Κοινωνικοποίηση: διαδικασία **ταύτισης** με κοινωνικά **μοντέλα**.

Το άτομο κοινωνικοποιείται, καθώς **παρατηρεί** και **μιμείται** τη συμπεριφορά των ενηλίκων-μοντέλων (διαδικασία μίμησης).

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 11/20

Εμπλέκονται διαδικασίες προσοχής, μνήμης (σε εικονικό και λεκτικό επίπεδο αλλά και με την «πρόβα»), απόκτησης σχετικών δεξιοτήτων, **ενίσχυσης**.

Η ενίσχυση λειτουργεί ως κίνητρο το άτομο να μεταφράσει τη συμπεριφορά που έχει μάθει από κάποιο μοντέλο **σε πράξη**. Επίσης, σε προγενέστερα στάδια μπορεί να επηρεάσει τις παραπάνω διαδικασίες.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 12/20

2.3 Γνωστικές αναπτυξιακές θεωρίες

Πώς αναπτύσσονται οι ηθικές (κοινωνικές) στάσεις, κρίσεις και κανόνες στα παιδιά και τους εφήβους; Ή αλλιώς: «γιατί κάνω το σωστό;».

2.3.1 Θεωρία του Piaget

Συνδέει την ηθική ανάπτυξη του ανθρώπου (κοινωνικοποίηση) με τη **γνωστική** του ανάπτυξη.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 13/20

Διεξήγαγε πειράματα και εξέταζε τις αντιλήψεις μικρότερων και μεγαλύτερων παιδιών σχετικά με την πηγή των κανόνων, τη ζημιά και το ψέμα, την ποινή και τη δικαιοσύνη.

Μικρά παιδιά: **«ηθικότητα εξαναγκασμού»** =

Οι κοινωνικές επιταγές αξίζουν σεβασμό μόνο και μόνο επειδή προέρχονται από σημαντικούς άλλους, π.χ. τους γονείς.

VS Μεγαλύτερα παιδιά: **«ηθικότητα συνεργασίας»** =

Οι κανόνες αναπτύσσονται μέσα από τις ανθρώπινες σχέσεις.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 14/20

Η νοητική ανάπτυξη αποτελεί προϋπόθεση της ηθικής ανάπτυξης.

Τα δύο στάδια ηθικής σκέψης δεν είναι εντελώς διακριτά. Μεγαλύτερα παιδιά και ενήλικες ακολουθούν κατά βάση την ηθικότητα συνεργασίας, αλλά μπορούν να διατηρούν και στοιχεία της πρωιμότερης ηθικότητάς τους.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 15/20

2.3 Γνωστικές αναπτυξιακές θεωρίες.

2.3.2 Θεωρία του Kohlberg.

Υποθετικά ηθικά διλήμματα σε παιδιά.

Διαπίστωση: η ανθρώπινη ηθική ανάπτυξη προχωρά μέσα από **τρία** διαφορετικά **επίπεδα**:

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 16/20

Επίπεδα κατά Kohlberg:

- Προσυμβατικό.
- Συμβατικό.
- Μετασυμβατικό.

Κάθε επίπεδο αναλύεται σε δύο στάδια. Υπάρχουν συνολικά έξι στάδια, τα οποία συνιστούν μια ιεραρχία: κάθε επόμενο είναι πιο πλήρες από το προηγούμενο και περιλαμβάνει μια πιο πλήρη μορφή ηθικής σκέψης.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 17/20

Προσυμβατικό επίπεδο:

Το άτομο γνωρίζει τι είναι καλό και κακό και επιλέγει το καλό μόνο με βάση τις ηθικές και ηδονιστικές συνέπειες που ακολουθούν μια πράξη (τιμωρία, αμοιβή, εύνοια...). Κυριαρχούν ο εγωκεντρισμός και η ατομική ικανοποίηση.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 18/20

Συμβατικό επίπεδο:

Το άτομο επιλέγει να κάνει το καλό, για να συμβάλει στη διατήρηση της συμβατικής τάξης πραγμάτων και για να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των άλλων.

Τήρηση από το άτομο των κοινωνικών κανόνων ως καθήκον και για να θεωρηθεί «καλό παιδί».

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 19/20

Μετασυμβατικό επίπεδο:

Το άτομο επιλέγει το καλό οικειοθελώς, εξαιτίας της προσήλωσης σε ηθικές **αρχές** και σε συνάρτηση με τα **δικαιώματα** των άλλων ανθρώπων. Πρόκειται για οικουμενικές αρχές δικαιοσύνης, αμοιβαιότητας, ισότητας και σεβασμού στην αξιοπρέπεια των ανθρώπων.

Λίγοι άνθρωποι φτάνουν στο μετασυμβατικό επίπεδο.

2. Θεωρίες κοινωνικοποίησης 20/20

Γενικά, στη γνωστική αναπτυξιακή θεωρία ισχύει ότι: Καταρχήν, το άτομο ζει στους περιορισμούς της κοινωνίας και των γονέων του. Στη συνέχεια εσωτερικεύει τις αξίες και τους κανόνες της κοινωνίας του και συμπεριφέρεται ανάλογα (κοινωνικό συμβόλαιο). Αργότερα, είναι σε θέση να υπερβαίνει τις συμβάσεις και να αναζητά αξίες και κανόνες που συνδέονται με οικουμενικές αρχές (αν και δεν τα καταφέρνουν όλοι!).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αναστασία Κεσίδου.
«ΚΕ 800. Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Θεωρίες-μοντέλα
κοινωνικοποίησης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη
δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS294/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

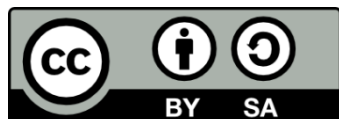
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: <Αντώνης Χατζηχρήστος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό Εξάμηνο 2013-2014>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

